

Werkbladen

www.nji.nl/watwerkt

**Wat werkt in de
pleegzorg?**

Wat werkt in de pleegzorg?

Het Nederlands Jeugdinstituut beschrijft in de publicatie ‘Wat werkt in de pleegzorg?’ wat er uit wetenschappelijk onderzoek bekend is over werkzame factoren binnen de pleegzorg. Het thema pleegzorg is door Jeugdzorg Nederland aangedragen als thema voor een Wat werkt?-stuk. Het vormt hiermee een antwoord op een directe vraag vanuit de praktijk. Zorgaanbieders zijn namelijk gericht op het leveren van *evidence based* zorg van goede kwaliteit. Een handzaam overzicht van de kennis over hetgeen er ‘werkt’ binnen de pleegzorg, helpt hen om binnen de organisatie na te gaan of er in voldoende mate evidence based gewerkt wordt.

Wat werkt

Het overzicht ‘Wat werkt in de pleegzorg?’ maakt deel uit van de Wat werkt-overzichten van het Nederlands Jeugdinstituut. Deze overzichten geven up-to-date informatie over werkzame factoren bij de aanpak van problemen en stoornissen bij jeugdigen en gezinnen. De overzichten zijn gebaseerd op de laatste stand van zaken in de wetenschappelijke literatuur. Bekijk alle Wat werkt-overzichten op www.nji.nl/watwerkt.

Aan de slag

Om de grote hoeveelheid informatie uit het ‘Wat werkt’-document toegankelijker te maken én beter toepasbaar in de praktijk, heeft het Nederlands Jeugdinstituut werkbladen ontwikkeld. De werkbladen zijn bedoeld om met elkaar in discussie te gaan over de kwaliteit en effectiviteit van de pleegzorg. Deze set werkbladen heeft het stuk ‘Wat werkt in de pleegzorg?’ als onderlegger. De set bespreekt beknopt een aantal belangrijke werkzame factoren binnen de pleegzorg. Voor verdieping op deze zaken wordt verwezen naar het uitgebreidere stuk, dat te vinden is op www.nji.nl/watwerkt (onder het kopje ‘Wat werkt bij deze werkwijzen’).

De werkbladen zijn onderverdeeld in vier thema’s.

- I Voorbereiding, selectie en matching
Tijdsbesteding: circa 90 minuten.
- II Begeleiding van het pleeggezin
Tijdsbesteding: circa 90 minuten.
- III Begeleiding van ouders
Tijdsbesteding: circa 90 minuten.
- IV Perspectief, hechting en loyaliteit
Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Het is de bedoeling dat de werkbladen worden besproken met een vertegenwoordiging van gedragswetenschappers, pleegzorgbegeleiders en leidinggevendenden, onder leiding van een beleids- of stafmedewerker.

Alle werkbladen hebben een soortgelijke opbouw en vormgeving. Zij hebben allemaal tot doel te informeren, te analyseren en te reflecteren.

- 1 **Informereren:** Onder dit kopje wordt een lijst gegeven van werkzame factoren binnen het specifieke thema. Deze lijst is samengesteld op basis van wetenschappelijk onderzoek naar de uitkomsten van pleegzorg en kwaliteitsstandaarden over de pleegzorg.
- 2 **Analyseren:** Onder dit kopje gaat het om een eerste analyse van de werkzame factoren. Het gaat om vragen als: is de informatie toepasbaar?, wat zijn daarbij prioriteiten voor mij in mijn organisatie of binnen mijn werk? Daarnaast wordt gevraagd één of twee werkzame factor(en) uit te kiezen waarop je in de volgende stap verder gaat reflecteren.
- 3 **Reflecteren:** Onder dit kopje gaat het erom nog wat verder na te denken over de werkzame factoren in relatie tot het dagelijks werk. Het gaat om vragen als: hoe pas ik/passen wij deze kennis (al) toe in de dagelijkse praktijk?, wat zou ik/zouden wij eventueel nog meer kunnen doen?

De effectiviteit en kwaliteit van de pleegzorg vergroten

Deze werkbladen zijn gericht op kennisoverdracht. Zij informeren over werkzame factoren binnen verschillende gebieden van de pleegzorg en vragen je om deze te analyseren en te relateren aan de dagelijkse werkomgeving. De bespreking van de kennis over werkzame factoren kan er toe leiden dat je concludeert dat er binnen jouw organisatie kansen liggen om de kwaliteit en effectiviteit van de pleegzorg te verbeteren. Het Nederlands Jeugdinstituut kan adviseren bij het maken van keuzes die bijdragen aan de effectiviteit van de pleegzorg en ondersteunen bij het ontwerpen en uitvoeren van een inhoudelijk verandertraject.

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroeps-krachten in de sector jeugd, opvoeding en onderwijs. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar verwerken ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren. Kijk voor meer informatie op onze website www.nji.nl.

🔗 Voorbereiding, selectie en matching

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende paragrafen van het stuk ‘Wat werkt in de pleegzorg?’

- Paragraaf 4.1.1: Selectie en voorbereiding
- Paragraaf 4.1.2: Matching

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt
(onder het kopje ‘Wat werkt bij deze werkwijzen?’).

Informereren

Op basis van wetenschappelijk onderzoek blijken onderstaande werkzame factoren van belang bij de voorbereiding en selectie van pleegouders en de matching met het pleegkind.

- De pleegzorginstelling heeft een bestand van pleegouders die in staat zijn om verschillende soorten kinderen op te nemen voor een verschillende duur.
- Aankomende pleegouders krijgen een gedegen training waarin ze leren hoe ze de pleegkinderen succesvol kunnen opvoeden tijdens het verblijf in het pleeggezin. Daarnaast leren ze reflecteren op hun eigen vaardigheden en ondersteuningsbehoeften. De training is bijvoorbeeld gebaseerd op de zes STAP criteria (paragraaf 4.1.1).
- De pleegzorginstelling streeft naar een optimale match tussen pleegkind en pleeggezin. Daarbij wordt rekening gehouden met:
  - de behoeften van het pleegkind;
  - de opvoedingskwaliteiten van de pleegouder;
  - het opvoedingsklimaat en de samenstelling van het pleeggezin;
  - de houding van de ouders ten opzichte van het (kandidaat) pleeggezin.
- Bij de matching is aandacht voor: de leeftijd van het pleegkind, broertjes en zusjes, etniciteit, de geografische afstand voor het contact met de ouders, de mogelijkheid om op dezelfde school te blijven en de beoogde duur van de plaatsing.
- Als er geen optimale match tussen pleegkind en pleeggezin mogelijk is, wordt bepaald welke (aanvullende) ondersteuning aan het pleegkind en/of het pleeggezin nodig is om de kans op een succesvolle plaatsing te vergroten.

Analyseren

- 1 Kruis een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen jullie team/afdeling/organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
  - a Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
  - b Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
  - c Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?

- 2 Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
  - a Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1 Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
  - a Wat doe je al om hiervoor te zorgen?
  - b Wat doe je nog meer?
  - c Waaraan merk je dat dit werkt?
  - d Op een schaal van 0 tot 10: waar sta je? (waarbij 0 betekent 'ik doe dit nog helemaal niet' en 10 'ik doe dit perfect'.)
  - e Wat zit er al in dat cijfer?
  - f Waar zou je willen staan op diezelfde schaal?
  - g Wanneer stond je al even hoger?
  - h Indien je hoger wilt staan dan dat je nu staat:
    - I Hoe tevreden ben je met wat je nu al doet?
    - II Wat wil je doen om hoger op de schaal te komen? (Denk eventueel aan wat je collega's doen, wat jij misschien niet/ minder doet en wat je hiervan kunt gebruiken.)
- 2 Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3 Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een projectplan gericht op het verbeteren van de effectiviteit en kwaliteit van de pleegzorg.

❖ Begeleiding van het pleeggezin

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende paragrafen van het stuk ‘Wat werkt in de pleegzorg?’

- › Paragraaf 4.1.4: Begeleiding van het pleeggezin
- › Paragraaf 4.1.5: Begeleidingsmodel: het Integraal Gelders Pleegzorgmodel
- › Paragraaf 4.1.6: Interventies in het pleeggezin
- › Paragraaf 4.3.3: Contact van het pleegkind met de biologische ouders

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt
(onder het kopje ‘Wat werkt bij deze werkwijzen?’).

Informereren

Op basis van wetenschappelijk onderzoek blijken onderstaande werkzame factoren van belang bij de begeleiding van het pleeggezin.

- › Pleegouders krijgen informatie over de geschiedenis en emotionele en/of gedragsproblematiek van hun pleegkind.
- › De pleegzorgbegeleider ondersteunt het pleegkind en de pleegouders bij het contact en de relatie met de ouders.

- De pleegzorgbegeleider volgt het emotioneel en gedragsmatig functioneren van het pleegkind in het pleeggezin met gestandaardiseerde instrumenten. Dit kan bijvoorbeeld met de Child Behavior Checklist (CBCL) en de Youth Self-Report (YSR). Hiermee kunnen plaatsingen die het risico lopen om voortijdig te eindigen, vroeg worden gesignaleerd.
- Bij plaatsingen met een verhoogd risico op voortijdige afbraak (bijvoorbeeld door ernstige emotionele en gedragsproblemen van het pleegkind) of wanneer de pleegouders of het pleegkind daar behoefte aan hebben, wordt extra ondersteuning en begeleiding geboden.
  - De pleegzorgbegeleider biedt/zoekt passende hulpverlening voor het pleegkind.
  - De pleegzorgbegeleider biedt/zoekt passende begeleiding voor de pleegouders.
- Bij de hulp aan het pleegkind en de pleegouders worden interventies ingezet die effectief of in ieder geval goed onderbouwd zijn.

Analyseren

- 1 Kruis een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen jullie team/afdeling/organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
  - a Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
  - b Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
  - c Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2 Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
  - a Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1 Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
  - a Wat doe je al om hiervoor te zorgen?
  - b Wat doe je nog meer?
  - c Waaraan merk je dat dit werkt?
  - d Op een schaal van 0 tot 10: waar sta je? (waarbij 0 betekent 'ik doe dit nog helemaal niet' en 10 'ik doe dit perfect'.)
  - e Wat zit er al in dat cijfer?
  - f Waar zou je willen staan op diezelfde schaal?
  - g Wanneer stond je al even hoger?
  - h Indien je hoger wilt staan dan dat je nu staat:
    - I Hoe tevreden ben je met wat je nu al doet?
    - II Wat wil je doen om hoger op de schaal te komen? (denk eventueel aan wat je collega's doen, wat jij misschien niet/ minder doet en wat je hiervan kunt gebruiken.)
- 2 Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3 Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een projectplan gericht op het verbeteren van de effectiviteit en kwaliteit van de pleegzorg.

❖ Begeleiding van ouders

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende paragrafen van het stuk ‘Wat werkt in de pleegzorg?’

- Paragraaf 4.1.7: Begeleiding van de biologische ouders
- Paragraaf 4.3.3: Contact van het pleegkind met de biologische ouders

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt
(onder het kopje ‘Wat werkt bij deze werkwijzen?’).

Informereren

Op basis van wetenschappelijk onderzoek blijken onderstaande werkzame factoren van belang bij de begeleiding van ouders.

- Er is hulp en begeleiding voor de ouders na de uithuisplaatsing.
- De hulp en begeleiding aan de ouders is afgestemd op het doel van de pleegzorgplaatsing: komt het pleegkind mogelijk weer terug naar huis of zal het opgroeien in het pleeggezin?
- Bij de hulp en begeleiding aan de ouders worden interventies ingezet die effectief of in ieder geval goed onderbouwd zijn.
- Er zijn afspraken over het contact van ouders en het netwerk met het pleegkind.
- Beslissingen over contact met ouders en het netwerk worden zorgvuldig en op individuele basis genomen.
- Ouders krijgen zo snel mogelijk duidelijkheid over de eventuele terugkeer van het kind en de voorwaarden en termijnen.
- De pleegzorgbegeleider toont waardering voor moeilijke, maar positieve beslissingen van ouders. Bijvoorbeeld de beslissing van een ouder om ter wille van het kind af te zien van een verzoek om terugplaatsing.

Analyseren

- 1 Kruis een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen jullie team/afdeling/organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
  - a Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
  - b Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
  - c Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2 Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
  - a Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1 Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
  - a Wat doe je al om hiervoor te zorgen?
  - b Wat doe je nog meer?
  - c Waaraan merk je dat dit werkt?
  - d Op een schaal van 0 tot 10: Waar sta je? (waarbij 0 betekent 'ik doe dit nog helemaal niet' en 10 'ik doe dit perfect'.)
  - e Wat zit er al in dat cijfer?
  - f Waar zou je willen staan op diezelfde schaal?
  - g Wanneer stond je al even hoger?
  - h Indien je hoger wilt staan dan dat je nu staat:
    - I Hoe tevreden ben je met wat je nu al doet?
    - II Wat wil je doen om hoger op de schaal te komen? (denk eventueel aan wat je collega's doen, wat jij misschien niet/ minder doet en wat je hiervan kunt gebruiken.)
- 2 Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3 Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een projectplan gericht op het verbeteren van de effectiviteit en kwaliteit van de pleegzorg.

❖ Perspectief, hechting en loyaliteit

Tijdsbesteding: circa 90 minuten.

Vooraf lezen:

Lees vooraf in ieder geval de volgende paragrafen van het stuk ‘Wat werkt in de pleegzorg?’

- › Paragraaf 4.1.3: Perspectief
- › Paragraaf 4.3.1: Hechting van het pleegkind
- › Paragraaf 4.3.2: Loyaliteit
- › Paragraaf 4.3.3: Contact van het pleegkind met de biologische ouders

Het stuk is te downloaden via: www.nji.nl/watwerkt
(onder het kopje ‘Wat werkt bij deze werkwijzen?’).

Informereren

Op basis van wetenschappelijk onderzoek blijken onderstaande werkzame factoren van belang bij dilemma's over perspectief, hechting en loyaliteit.

- › Het pleegkind heeft zo snel als mogelijk zekerheid over waar hij definitief gaat wonen: weer bij zijn ouders of voor langere tijd in een pleeggezin.

- › De pleegzorgbegeleider stimuleert steunend en sensitief opvoedingsgedrag bij de pleegouder. Dit kan bijdragen aan het verbeteren van de hechting van het pleegkind.
- › Pleegouders krijgen hierbij zo nodig extra ondersteuning, door middel van korte interventies die worden ondersteund door video.
- › Er wordt gestreefd naar een accepterende houding van pleegouders ten opzichte van de ouders en van ouders ten opzichte van de pleegouders.
- › Er wordt gestreefd naar psychologische toestemming van de ouders aan het kind om in het pleeggezin te verblijven. Dit betekent dat de ouders het kind het gevoel geven dat ze het goed vinden dat deze in het pleeggezin verblijft.

Analyseren

- 1 Kruis een top 3 aan van werkzame factoren die volgens jou binnen de organisatie de meeste prioriteit zouden moeten krijgen. Vergelijk de uitkomsten gezamenlijk.
  - a Is er veel overeenstemming? Zijn er veel verschillen?
  - b Waarin is er overeenstemming? Waar komt dit uit voort?
  - c Waarin zijn er verschillen? Waar komen deze uit voort?
- 2 Kies één of twee van de bovengenoemde werkzame factoren uit om verder te bespreken.
  - a Wat verstaan jullie hieronder?

Reflecteren

- 1 Bespreek voor de gekozen factor(en) in tweetallen:
  - a Wat doet de organisatie al om hiervoor te zorgen?
  - b Wat doen ze nog meer?
  - c Waaraan merk je dat dit werkt?
  - d Op een schaal van 0 tot 10: waar staat de organisatie? (waarbij 0 betekent 'organisatie doet dit nog helemaal niet' en 10 'organisatie doet dit perfect'.)
  - e Wat zit er al in dat cijfer?
  - f Waar zou je willen dat de organisatie staat op diezelfde schaal?
  - g Wanneer stond de organisatie al even hoger?
  - h Indien je wilt dat de organisatie hoger staat dan nu:
    - I Hoe tevreden ben je met wat de organisatie nu al doet?
    - II Wat kan gedaan worden om hoger op de schaal te komen?
- 2 Bespreek gezamenlijk de belangrijkste dingen die je zijn opgevallen tijdens het reflecteren in tweetallen.
- 3 Bespreek welke punten nadere uitwerking verdienen in een projectplan gericht op het verbeteren van de effectiviteit en kwaliteit van de pleegzorg.

© Nederlands Jeugdinstituut 2012

Auteurs:

Mariska de Baat

Karen van Rooijen-Mutsaers

Foto's:

Merlijn Hoek,

Marsel Loermans,

Patrick Sheándell O'Caroll (PhotoAlto)

Shutterstock

Nederlands
Jeugd
instituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

030 - 230 63 44

website www.nji.nl

e-mail info@nji.nl